

UIT HET TANDHEELKUNDIGE VERLEDEN

DE OPRICHTING VAN A.T.V. EN MAATSCHAPPIJ*)

DOOR F. DUUVENSZ

Het is thans (1959) vijftig jaar geleden dat drie Amsterdamse collega's tot hun plaatselijk gevestigde beroepsgenoten een oproep richtten om zich te beraden over het tot stand brengen van een hoofdstedelijke vereniging. Van dit „driemanschap”, met J. S. BRUSKE en W. C. KOLDEWIJN, ben ik de enige nog in leven zijnde en daarom gevoel ik mij ter wille van de historie gedrongen enkele herinneringen vast te leggen welke in verband staan met de organisatorische ontwikkeling dier dagen.

Oorspronkelijk lag het niet in onze bedoeling een Amsterdamse vereniging op te richten. Wat ons vanaf het begin voor ogen stond was het in het leven roepen van wat later een Maatschappij tot bevordering der tandheelkunde zou heten en het oprichten van een Amsterdamse tandheelkundige vereniging leek ons een middel daartoe.

In die dagen (ik bedoel omstreeks 1902) behoorden wij tot de jongeren, die – wat voor de hand ligt – met de nodige illusies de toekomst tegemoet gingen. We vonden elkaar in de toen nog bestaande Nederlandsche Tandmeesters Vereniging die haar zetel te Amsterdam had. In het napraatje dat op elke vergadering volgde werd hevig tandheelkundige politiek bedreven en daaruit kwam onze eensgezindheid voort ten aanzien van een lichaam dat zou moeten opkomen voor de belangen van de professe als geheel.

Men zal wellicht vragen: waarom juist op dat tijdstip? Wel, wij waren innerlijk overtuigd dat de opleiding, de onbevoegde uitoefening, hulp aan on- en minvermogenden, het toenmalige ziekenfondswezen, dringend om herziening vroegen. Er bestonden toen ter tijd reeds drie verenigingen voor de enkele honderden tandartsen, die over het land verspreid waren: het Ned. Tandheelkundig Genootschap, opgericht in 1880, de Ned. Tandmeesters Vereniging, gesticht in 1893 maar weer opgeheven in 1908 en de daarnaast in 1904 in het leven geroepen Vereniging van Nederlandsche Tandartsen. Voorts bestond er een artsenorganisatie, die de mondheelkunde als specialisme beoefenden.

Van de plaatselijke verenigingen dient met name te worden genoemd de Rotterdamse Tandheelkundige Vereniging omdat deze zich zo nu en dan ook geroepen gevoelde om, naast de bovenvermelde landelijke organisaties, haar zienswijze in beroepsaangelegenheden aan de overheid en volksvertegenwoordiging kenbaar te maken.

Bovendien was er nog een groep, waarvan het optreden in zaken van algemeen tandheelkundig belang beslissend was, n.l. collega's die destijds tot de vooraanstaande figuren in ons beroep werden gerekend en die van de omstandigheid dat zij een minister, kamerlid, burgemeester of gemeenteraadslid onder hun behandeling hadden, gebruik maakten om deze in een persoonlijk gesprek voor hun zienswijze te winnen. Zo kon het gebeuren dat de adressen van de verenigingen ter zijde werden gelegd en de persoonlijke opvatting van een der tot deze groep behorende collega's op de voorgrond werd geplaatst. Tot deze topfiguren (om het zo maar te noemen) behoorden Dr. TH. DENTZ, Dr. G. C. L. BECHT, Dr. C. VAN DER HOEVEN, JOHN E. GREVERS, A. A. H. HAMER en Dr. C. H. WITTHAUS, allen verenigd in het Genootschap. Daarnaast kunnen genoemd

*) Naar aanleiding van de rede, uitgesproken bij de herdenking van het 50-jarig bestaan van de Amsterdamse Tandheelkundige Vereniging.

worden N. J. J. GREETER en J. W. ROELOFFS, leden van de Tandmeesters Vereniging en J. M. KLINKHAMER en W. C. KOLDEWIJN, die in de Vereniging zich meer op hun plaats gevoelden.

Om deze situatie te kunnen begrijpen dient men zich in de geest van die tijd te verplaatsen. Toen bestond alleen voor de „upper ten” en de welgestelde middenstand de mogelijkheid om het gebit behoorlijk te doen verzorgen; de minder bevoorrechte burgerij en de on- en minvermogenden moesten zich tevreden stellen met elementaire hulp.

Aldus hadden de bovenbedoelde vooraanstaande practici gelegenheid om in voorkomende gevallen op hun hooggeplaatste patiënt in tandheelkundige aangelegenheden een zekere suggestie uit te oefenen. De genoemde verenigingen spanden in dusdanige gevallen ieder afzonderlijk hun krachten in om eigen inzicht naar voren te brengen, het gevolg was echter dat wanneer de overheid op voorlichting prijs stelde, haar de meest tegenstrijdige adviezen bereikten. Zo is het te verklaren dat de zienswijze van de tandarts, bij wie een regeringsautoriteit zich liet behandelen en in wiens oordeel hij vertrouwen stelde, de doorslag kon geven. Zulks nog te meer wanneer ook buiten de praktijk relaties werden onderhouden.

In het licht van deze weinig bevredigende situatie waren wij drieën er steeds meer van doordrongen dat er een lichaam diende te komen dat de belangen van het beroep als geheel moest behartigen en waarvan het voorbeeld kon worden gezien in de Maatschappij tot bevordering der geneeskunst en die van de farmacie. Elk van ons was lid van meer dan een vereniging en zo trachtten wij daarin leden voor onze denkbeelden te winnen. Het gevolg was in 1905 een voorstel van de Tandmeesters Vereniging om tot een fusie van de drie organisaties te geraken. Ieder van deze bleek echter meer prijs te stellen op een eigen bestaan en aldus werd dit voorstel afgewezen met het motief dat de tijd daarvoor nog niet rijp was.

Het kwijnende bestaan van de Tandmeesters Vereniging was in feite de aanleiding dat in 1904 BRUSKE en ik het denkbeeld propageerden om in navolging ook een maatschappij tot bevordering der tandheelkunde in het leven te roepen. In het Tijdschrift voor Tandheelkunde (juli 1905) vond dit ondersteuning onder het motto: „tandmeesters verenigt U”. In oktober van dat jaar besloot genoemde vereniging tot een herhaalde poging om tot een organisatie te geraken, die de belangen van de gehele tandheelkunde en haar beoefenaren zou behartigen. Er werd een commissie ad hoc benoemd waarin BRUSKE en ik zitting hadden. BRUSKE bepleitte in het Genootschap de doelstelling van de commissie, maar het voorstel inzake de oprichting van een maatschappij werd met 12 stemmen tegen 5 en 2 onthoudingen verworpen. Destijds stond het Genootschap op niet al te vriendschappelijke voet met de twee jaar tevoren opgerichte Verenigingen*) reeds op die grond was men van oordeel dat een samengaan niet tot succes zou kunnen leiden. Wel echter voelde in de betreffende vergadering Dr. DENTZ voor een soort „congres” waaraan alle Nederlandse practici zouden kunnen deelnemen.

Als eerste stap op de weg naar een samenbundeling van krachten nam de Tandmeesters Vereniging in 1907, toen ik als secretaris was opgetreden, het initiatief tot een conferentie waaraan voor het Genootschap Dr. VAN DER HOEVEN en HAMER, voor de Vereniging KLINKHAMER en KOLDEWIJN deel namen. De besprekingen leidden tot de samenstelling van een commissie van voorbereiding van een congres dat in de paasweek van 1909 in het universiteitsgebouw te Amsterdam zou worden gehouden en toegankelijk zou zijn voor ieder die de tandheelkunst als beroep in ons land uitoefende.

*) Vereniging van Nederlandse Tandartsen

Dit congres, onder leiding van JOHN E. GREVERS en waarvan Dr. DENTZ erevoorzitter was werd een groot succes; bij de officiële opening was de Commissaris der Koningin tegenwoordig. De werkzaamheden waren over zeven secties verdeeld, mij was de leiding opgedragen van die voor de „wetenschappelijke tandheelkunde”.

Tegen het einde van het congres sprak dit de wenselijkheid uit van de stichting van wat betiteld werd als een „Nederlandsch Tandheelkundig Verbond”, ter behartiging van de sociale belangen van de tandheelkundige stand, met behoud van de bestaande verenigingen. Voorts werd besloten het congres om de twee jaar te houden. Het uitvoeren van de handelingen werd ons eerder genoemde drietal opgedragen.

Deze samenwerking is van grote invloed geweest op de verwerkelijking van de uitspraak van het congres; het verzorgen van deze uitgave noopte tot veelvuldig overleg. Deze bijeenkomsten werden gehouden ten huize van BRUSKE en een kenschetsing van deze ongewone collega is hier tevens op zijn plaats. Hij had om te beginnen, een uitgebreide verzameling aangelegd van statuten en reglementen van buitenlandse verenigingen en beschikte derhalve over het materiaal dat wij nodig hadden. Niet groot van gestalte bezat deze (toen nog) vrijgezel een omvangrijke haardos, die straalsgewijs naar alle richtingen uitstond, ook in andere opzichten vertoonde hij alle kentekenen van de bohemien, wiens kunstzinnigheid bestond uit een meer dan gewone aanleg voor muziek.

Het was doorgaans na de muziekuitvoering in het Concertgebouw dat wij door hem werden opgebeld voor overleg omdat hij tijdens de pauze een ingeving had gekregen welke hij terstond aan ons wilde voorleggen. Zijn gedachtenstromen waren echter zo grillig dat het vaak moeilijk was hem te volgen; daarbij liep hij druk gesticulerend heen en weer. Ondanks zijn scherp verstand en ijzersterk geheugen lag in zijn brein alles ongeordend door elkaar, ook met betrekking tot dagelijkse dingen.

Zo stond in zijn praktijkkamer, waar wij bijeenkwamen, een grote vleugel, die overdag schuif ging onder een wit kleed waarop tijdschriften, boeken, correspondentie, gipsmodellen, instrumenten en theekopjes elkaar gezelschap hielden. In de kast ernaast bevond zich een opeenstapeling van allerlei muziekstukken, boeken, reglementen en velerlei paperassen en als de deur geopend werd viel minstens een derde deel op de vloer. Met vereende krachten werd alles er naderhand weer ingerperst maar ons lichaamsgewicht was nodig om daarna de deur weer te kunnen sluiten. Niettemin kende hij nauwkeurig de inhoud en vond steeds hetgeen hij nodig had.

Eens werd laat op de avond buiten gefloten en BRUSKE wierp de huissleutel naar beneden: hij kreeg bezoek van twee „eerste violen” om nog wat te musiceren. Naderhand vernamen wij dat het helaas niet langer dan tot 3 uur had geduurd omdat de burens toen wilden weten of dat lawaai nu eindelijk uit was.

In dit milieu werd ons besluit geboren om een oproep te richten tot de Amsterdamse collega's ten einde een plaatselijke vereniging in het leven te roepen. Eenmaal in een dusdanig verband bijeen, hoopten wij de prominente leden der algemene verenigingen, die er aldaar afwijzend tegenover stonden, langs de weg van het plaatselijke contact te winnen voor onze aspiraties in landelijk verband. De Amsterdamsche Tandheelkundige Vereniging, voor welke oprichting in 1909 een oproep werd gedaan, kwam op 8 juli 1910 tot stand. Het gelukte daar de gedachte van een maatschappij ingang te doen vinden, waarbij de naam van Hamer moet worden genoemd omdat deze – eenmaal gewonnen – in latere jaren zeer veel voor de A.T.V. en de Maatschappij heeft gedaan.

Op het tweede tandheelkundige congres, dat in 1912 te Utrecht werd gehouden, werd besloten tot de oprichting van de Maatschappij.

Hiertoe werd overgegaan op 14 februari 1914 nadat het Genootschap en de Vereeni-

ging zich bereid hadden verklaard de behartiging van de sociale en de standsbelangen aan de nieuwe organisatie over te laten.

Uit het vorenstaande kan duidelijk zijn geworden dat de weg die door het „driemanschap” is gevolgd, moeizaam is geweest maar desondanks tot het beoogde doel heeft geleid: de oprichting zowel van de Amsterdamsche Tandheelkundige Vereeniging als van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde.